

AZİZ NESİN'İN AZ BİLİLEN “DÜĞÜMLÜ MENDİL” ADLI ROMANI ÜZERİNE BİR TAHLİL

Musa DEMİR*

Özet: Modern Türk edebiyatı içinde, daha çok mizahi üslubuyla bilinen ve usta bir anlatı sanatçısı olan Aziz Nesin'in romanları da müstesna bir yer teşkil eder. Yazarın romanla hikâye arasında; ama bütünlükleri itibariyle daha çok roman kabul edilen bazı eserleri Türk ve dünya okuru tarafından yakından bilinmektedir. Bazıları filme de çekilmiş olan (Gol Kralı, Zübük, Tatlı Betüş ve Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz...) bu romanlar, genel bir kategoriyle ağırlıklı olarak sosyal eleştiri örneği olarak dikkati çekmektedirler. Aziz Nesin romancılığı içinde, söz konusu sosyal eleştiri bağlamı dışında vücuda getirilmiş olan ve Türk okuru tarafından çok az bilinen bir roman olarak Düğümlü Mendil ise döneminin piyasa koşulları içinde maişet kaygısıyla ve müstear bir isimle kaleme alınmış polisiye türde bir romandır. Düğümlü Mendil üzerine yapılan bu çalışma, Aziz Nesin romancılığı düzleminde, yazarın değişik bir yönüne işaret etmenin yanında söz konusu eserin etraflıca tanıtılmasına da yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Aziz Nesin, Düğümlü Mendil, polisiye roman

An Analysis on Aziz Nesin's Little-Known Novel “Düğümlü Mendil”

Abstract: The novels of Aziz Nesin, who is mostly well-known with his humorous style in his stories, occupy also an exceptional place in the modern Turkish literature. Some of his works standing somewhere in between the genre of a novel and a story yet are accepted mostly as novels are well-known both by the Turkish and worldwide readers. Those novels, some of which were captured by cinema films (e.g., Gol Kralı, Zübük, Tatlı Betüş and Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz) are the examples of social criticism in general. On the other hand, “Düğümlü Mendil”, a detective novel, with no connection to social criticism and written with a pen name, is little known by the Turkish readers. This study carried out on “Düğümlü Mendil” aims to show a different side of the author while introducing the novel to the readers in detail.

Some of these novels that captured in the film (Gol Kralı, Zübük, Tatlı Betüş and Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz) attract attention mainly as an example of social critic with a general category. Düğümlü Mendil is a kind of detective novel was written with livelihood concerns and pen-name in the era of market conditions. Although this study on Düğümlü Mendil pointed in a direction a different way of Aziz Nesin's novels, it is intended to help thorough introduction to that work.

Key Words: Aziz Nesin, Nuru Hayat, detective novel.

1.Roman Hakkında

Aziz Nesin'in bu az bilinen romanı, 1955 yılında Aydıncı polis romanları serisinin 3. kitabı olarak İstanbul-Nuru Osmaniye'de Türkiye Ticaret Matbaası

* Yrd.Doç.Dr., Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.

tarafından basılmıştır. Bu baskı¹ eserin rastlanan ilk ve tek baskısıdır. Baskı yılı esas alınırca Düğümlü Mendil, Aziz Nesin'in ilk romanlarından biridir. Roman özel işaretlerle [*]kırk iki ²alt bölüme ayrılmıştır. “O yılların polisiye roman ölçülerinde, küçük boyutlarda, yüz elli sekiz sayfa tutarında.” (Türkeş 2005) bir romandır.

Romanın arka kapağında Aydıbir Yayınlarının şu reklam yazısı göze çarpar: “Okuyucularımıza, yerli ve yabancı en tanınmış polis yazarlarının eserlerinden seçilmiş mükemmel bir ‘POLİS ROMANLARI SERİSİ’ HAZIRLADIK.”

Ömer Türkeş, roman hakkında şu bilgileri verir:

“Aziz Nesin’in pek az bilinen bir romanından söz etmek istiyorum; “Düğümlü Mendil”den. Belki Nesin hayranları biraz garipseyeceklerdir. Çünkü Düğümlü Mendil, edebiyatımızın belki de ilk “seri katil”ini barındıran bir polisiye roman!..Esinlenmişliği nedeniyle Rıza Çavdarlı’nın 1941 tarihli “Müthiş Katil Landru”sunu saymadığımı belirtmek isterim.” (Türkeş 2005).

‘Nuru Hayat’ müstearıyla kaleme alınan bu romanın polisiye tutkunları dışında pek bilinmemesinin nedenini;

“(…) Aziz Nesin’in böyle bir polisiye roman yazdığının bilinmemesinin en önemli nedeni, hiç kuşkusuz kitaba kendi ismini koymayışı. Hatta kapakta yazar ismi bile yok. Kapağı çevirdiğimizde yazarın Nuru Hayat olduğunu öğreniyoruz. Anlaşılan o ki, vatanın/milletin yüce menfaatleri bahanesiyle devletimizin aydın, yazar ve sanatçılarına göz açtırmama geleneğinin gadrine 1950’li yıllarda uğrayan Aziz Nesin, geçim sıkıntısı nedeniyle tıpkı Kemal Tahir gibi takma isimle ‘ucuz’ bir kitap üretmek zorunda kalmış. (...)” (Türkeş 2005).

sözleriyle açıklayan Ömer Türkeş, aynı yazısında roman hakkında şu değerlendirmeyi yapar:

“Elli yıl önce ekme parasıyla yazılmış bir polisiye, muhtemelen polisiye tutkunları dışında kimsenin ilgisini çekmeyecektir. Ancak ne Aziz Nesin’in ne Kemal Tahir’in ne de Peyami Safa’nın belli ki yazarlık kariyerlerine yakıştıramadıkları için takma isimlerle kaleme aldıkları bu romanları küçümsemeyin. Yazarlar her buldukları fırsatı değerlendiriyor, metinlerinde hem dünya görüşlerini hem de yazma hünerlerini ustalıkla sergiliyorlar. Mesela Aziz Nesin, sosyal farklılıkların keskinliğini, yoksulların çaresizliğini, kentlin zengin ve yoksul mahallelerinin yarımışlığını hikâyesine kusursuzca ama gözümüze de sokmadan yerleştirmiş. Üstelik yer yer katilin iç dünyasına nüfuz etmeyi, gerilimli bir atmosfer yaratmayı da başarıyor.” (Türkeş 2005).

2. Romanın Özeti

Fakir bir kenar mahalle kızı olan genç ve güzel Necla, Şehremini’ndeki iki göz gecekonduda, hasta annesi ve erkek kardeşiyle birlikte yaşamaktadır. Babası ölen ve ailenin bütün geçimi üzerine kalan Necla, fabrikada çalışarak ailesini geçindirmektedir. Aynı mahalleden hukuk öğrencisi Haluk’la da nişanlıdır ve birbirlerini çok sevmektedirler.

¹ Romanın incelenen bu baskısı, Milli Kütüphane arşivinden fotokopi yoluyla temin edilmiştir.

² Romandaki bölümlenme işaretleri (*) nden bazıları baskıda çıkmamıştır. Kırk iki olan bölüm sayısı, anlatımdaki geçişlerden hareketle tespit edilmiştir.

Aylardır Necla'nın peşinde olan İsmet Doğar, elli yaşlarında zengin ve saygıdeğer bir iş adamı görünümündedir. Fakat, gerçekte, altı genç ve fakir kadını kendine has bir yöntemle ve yakalanmadan öldürecek kadar usta bir katil ve sadistçe dürtüleri olan sapık bir ruh hastasıdır.

İsmet Doğar, bir yandan da bir uçak yolculuğu sırasında tanıyıp yanına aldığı genç ve güzel sekreteri Cavidan'ı öldürme hesapları yapmaktadır. Nitekim, on yıldır yanında çalışan sadık adamı Basri Bey'i alet ederek Cavidan'ı öldürüp suçu Basri'nin üzerine yıkar. Ancak bu kez kurbanı Cavidan'ı, öncekilerden farklı olarak, boğarak öldürmüştür. Bu da zaten önceki cinayetlerin işleniş tarzındaki esrarı bir türlü çözemeyen polisin işini iyice zorlaştırmıştır.

Nihayet bir yolunu bulup Neclaların dünyasına giren İsmet Doğar, parasının gücüyle, Necla ve ailesini kendisine minnet borcuyla bağlar. Necla'nın hasta annesini tedavi ettirir, kardeşini yatılı okula verir, oturdukları gecekondü arsasının ipotek borcunu kapatır ve nihayet onları, kendi apartmanının bir dairesinde karşılıksızca oturmaları için ikna eder. Böylelikle onları buldukları sosyal çevreden kopararak kendi zengin muhitine alır. İsmet Doğar, artık iyice avucunun içine aldığını düşündüğü Necla'ya müreffeh bir hayat vaad ederek evlenme teklif eder. Bütün bunları yaparken aklında olan tek şey, önceki kurbanlarına oranla biraz zor elde ettiği Necla'yı düğün gecesini planladığı şekilde öldürmektir.

Bir yanda kendini teslim ettiği nişanlısı Haluk ve onunla kurduğu mutlu gelecek hayalleri ve diğer yanda İsmet Doğar'ın vaad ettiği müreffeh fakat mutsuz hayat arasında bir ikilem içine düşen Necla, yıllardır sıkıntılar içinde boğuşan annesi ve kardeşinin de refah ve geleceklerini göz önüne alarak, kendini ve aşkını feda etmek pahasına İsmet Doğar'ın evlenme teklifini kabul eder. Aldığı bu karardan dolayı pişmanlıkla beraber büyük bir acı da duyan Necla, artık geriye dönemeyeceği bir yola girdiğini düşünür. Bütün sevgisini ve hayallerini içine gömerek Haluk'la ayrılmaya karar verir ve nişanı bozar.

Bunun üzerine Haluk, hayata küser, annesine, babasına ve Necla'ya duygu yüklü birer veda mektubu yazıp postalayarak intihar etmeye karar verir. Aynı gün içinde üç kez intihara teşebbüs eder fakat her seferinde de kendisini yakın takiple görevli polis memurları tarafından kurtarılır. Aynı kişiler tarafından seri kadın cinayetleri olayını takip eden Cinayet Masası Şefi'ne getirilen Haluk, şef tarafından teskin edilir. Necla'nın İsmet Doğar'ın kötü emellerinin pençesinde olduğunu şeften öğrenen Haluk, şefin İsmet Doğar'ın suçüstü yakalanabilmesi için kendisinden istediği işbirliği teklifine ikna olur. Bu işbirliği gereği Haluk, bütün gururunu hiçe sayarak Necla'dan İsmet Doğar'ın yanında işe başlaması için aracılık etmesini ister. Necla, Haluk'un isteğini kabul eder ve Haluk, İsmet Doğar'ın yanında işe başlar. Bu tertiple polis, İsmet Doğar'ı daha yakından ve içeriden takip edebilmeyi amaçlamaktadır. Zaten İsmet Doğar'ın son bir yılda işlenen bu seri kadın cinayetlerinin faili olduğundan bir şüphesi kalmayan polisin tek çözemediği karanlık nokta, İsmet Doğar'ın kurbanlarını ne şekilde öldürdüğüdür.

Yaptığı tahkikat neticesi İsmet Doğar'ın Necla'yı düğün gecesini öldüreceğini tahmin eden polis, onları yakın takibe alarak İsmet Doğar'ı suçüstü yakalamak ister.

Böylelikle romanın merak unsurunun temelindeki cinayet şekli de ortaya çıkarılmış olacaktır.

İsmet Doğar, düğünün olacağı koruluktaki villasını, kendi kötü emeline uygun şekilde dizayn ettirmiştir. Salondaki koridordan binanın alt katındaki gizli yer altı odasına giden karanlık geçide açılan raylı bir pravanı duvara gizletmiştir. Nihayet düğün gecesi, İsmet Doğar, düğünün en hareketli anında, Necla'yla dans ederken, bütün davetliler, içerdeki polis gözcüleri ve Haluk'un da fark edemedikleri bir hız ve ustalıklı ortadan kaybolur ve Necla'yı öldürmeyi planladığı gizli yer altı odasına götürür. İçerde tebdili kıyafet bulunan şef ve diğer polis görevlileri, İsmet Doğar ve Necla'yı göremeyince paniğe kapılarak aramaya koyulurlar fakat bir türlü izlerini bulamazlar. Olanlar karşısında büyük bir korku ve endişeye kapılan Haluk, bu sefer, polisin kendisine verdiği bütün direktifleri unutarak tek başına onları aramaya başlar. Biraz sonra İsmet Doğar'ın Necla'yı kaçırdığı duvara gizlenmiş paravanı fark eder oradan karanlık geçide geçer ve nihayet İsmet Doğar'ın Necla'yla kapalı buldukları odanın kapısına gelir. İsmet Doğar'ın bütün esrarının çözüleceği anı tam olarak gözleriyle görmek isteyen Haluk ilkin müdahale etmez ve anahtar deliğinden içeriyi gözlemeye başlar.

Bu sırada İsmet Doğar, Necla'yı fark ettirmeden bağlamıştır. Bir yandan ona opera müziği eşliğinde içkiler sunarken bir yandan da onu öpmeye, “gıdıklamaya” başlamıştır. O kadar ki Necla, bu gıdıklanma sebebiyle fena bir hale gelmiş ve kaskatı kesilmiştir. Neredeyse ölümün eşğine gelen Necla'nın bu haline daha fazla dayanamayan Haluk, harekete geçer. Güç bela kapıyı kırarak içeri girer. İsmet Doğar, silahını çeker ve bütün kurşunlarını boşaltır. Yaralanan Haluk ve İsmet Doğar arasında uzun ve çetin bir mücadele geçer. Baş edemeyeceğini anlayan İsmet Doğar yaralı halde kaçar ve villanın çatısına kadar çıkar. Polisin teslim ol çağrısına uymaz ve dengesini kaybederek düşüp ölür. Haluk ve Necla sevgi ve minnet dolu gözlerle birbirlerine sarılırlar ve olay yerine gelen polis görevlileri tarafından dışarı taşınırlar

3. Zihniyet

Temeli, çatışmalar veya karşılaşmalar üzerine kurulu anlatma esasına dayanan diğer edebi metin formları gibi romanlar da içinde üretildikleri zamanların tarihi ve sosyal gerçekliklerinin birer ürünü olmaları dolayısıyla kendi dönemlerinin zihniyetleri hakkında ipuçları veren birer estetik gösterge hüviyetindedirler. (Aktaş 2005: 170). Bu itibarla 2. Dünya Savaşı sonrası İstanbul'unun fon olarak kullanıldığı 'Düğümlü Mendil' adlı eserin zihinsel arka planına bakılacak olursa şu tespitler yapılabilir:

Eserin entrik yapısını şekillendiren 'seri kadın cinayetleri' Türk romanının o güne kadarki tecrübesi içinde yeni sayılabilecek bir konu olması ve de toplumun geleneksel kodlarına göre kendi dönemi için pek de doğal çağrışımlar uyandırmamasına rağmen yazılıp okunabilmiştir. Romanın içinde olduğu dönem hakkında ortaya konan şu görüşler, romanda işlenen bu “seri cinayetler” konusunun tematik geçmişine ışık tuttuğu kadar, onun, bizim zihinsel dünyamıza hangi yollardan girdiğini göstermesi bakımından da kayda değerdir:

“Amerika'da, özellikle 50'li yıllarda başlayan şiddet patlamasının en çarpıcı sonuçlarından birisi, faili meçhul ve nedensiz cinayetlerdeki artıştır. Hiç şüphesiz daha öncesinde de, mesela Karındaşın Jack gibi çıkar gözetmeden cinayet işleyenler vardı. Ama sokağa çıkıp gördüğü herhangi bir kadını bastıramadığı bir istek sonucu öldüren 'seri katiller' çağı henüz başlamamıştı. Bu çağ, sözünü ettiğim şiddetin yaygınlaşmasından sonra, özellikle 70'li yıllardan sonra açıldı. Mekân beklenileceği gibi ABD olmuştu. Seri katiller kısa zamanda sinemaya ve polisielere aktarıldılar. Türkiye'de pek az benzer vaka görülmesine rağmen, sanat ve edebiyat sayesinde, 'seri katiller' bizim zihnimize de kalıcı ve ürkütücü bir imgeye dönüştüler.” (Türkeş 2005).

Bu doğrultuda, romanda öne çıkarılan Amerikan modası, ‘güzellik enstitüsü’, otel hizmetleri, İsmet Doğan’ın apartmanları, ‘Büyükdere’deki villa’ ve bu villanın ‘gizli yer altı bölmeleri’, ‘raylı paravanları’ gibi mekâna ilişkin ayrıntılar; ‘neftî renk Cadillac marka araba’, isim baş harfleriyle remizlenmiş ‘düğümlü beyaz mendiller’, ‘gizli eczahane’, ‘yapma el kalıpları’, Cinayet Masası Şefi’nin ‘piposu’, dairede özel garsonlarla servis edilen ‘Amerikanvari yemekler’, gece başlayıp sabaha dek süren düğün davetleri... gibi dekoratif unsurlar; dedektifvari psikanalitik kişilik çözümlenmeleri, sorgulamalar, takipler, polis telsizleri, çoğu Batılı tarzda çizilmiş norm (İsmet Doğan) ve fon (polis görevlileri, şöför, katipler, garsonlar .vs.) karakterler gibi figüratif unsurlar, dönemin moda sayılabilecek ilgi merkezleri hakkında birer ip ucu niteliği taşırlar. Bu ipuçları dikkatle takip edildiğinde,- romanın, türü gereği açık bir toplumsal mesaj içermese bile- alttan alta o dönem ülkede hâkim olan Amerikan hayranlığına ince bir göndermede bulunarak eleştirel bir bakış getirdiği de gözlenecektir. Bu örtük eleştirinin romanda en somut hissedildiği yer ‘Yıldız Güzellik Enstitüsü’nün kuruluşunun ve faaliyetlerinin anlatıldığı bölümdür:

“Gazetelerde bir aydan beri büyük reklamlar çıkıyordu. Şehrin bütün sinemalarında reklam filmleri oynamıştı. Radyoda her gün üç dört defa haber veriliyordu. Balkanların ve Orta Doğu’nun en büyük Güzellik Enstitüsü bu gün açılıyordu. Avrupa’dan, Amerika’dan büyük paralar ödenerek makineler, aletler getirilmişti. Kadınların yüzlerinde, vücutlarında fazla kıllar kalmayacaktı. Buradaki elektrik aletleriyle insanlar, istedikleri kadar zayıflayacaklardı. Kültür-fizik yaparak, jimnastik hareketleriyle vücuda istenilen biçim ve ölçü verilebilecekti. Bundan başka ‘Yıldız Güzellik Enstitüsü’nde güzelleştirme ameliyatları da yapılacaktı. Bütün bu işler için Amerika’dan, Avrupa’dan doktorlar, mütehassıslar getirilmişti. Yaşlı kadınların sarkık memeleri, burada ameliyatla on sekiz yaşındaki kız göğsü kadar dik hale getirilecekti. Şiş göz kapakları düzeltilecek, vücuttaki fazla etler, yağlar alınacaktı.” (Nesin 1955: 8).

Nitekim romanın yazarı bir soruya cevaben, o dönem toplumdaki bu ilgi kayması hakkında şunları söylemektedir:

“(…) Peki sonra ne oldu? İkinci Dünya Savaşı sonunda, savaşa girmemiş Türkiye’nin yoksulluğu, zorbacı yönetim, karaborsa zenginleri, halk kan ağlıyor. Ve dünyaya, emperyalizme karşı savaşta ilk utku örneğini veren Türkiye, Truman doktriniyle Amerika’ya bağlanıyor. İstanbul’un işgalinde Yunan, Fransız, İngiliz bayrakları asılan Beyoğlu’nda bu kez “ Welcome U.S. Navy”, “ Fresh Beer”, “ Nice Girls”, levhaları asılmıştır.(…)” (Nesin 1973: 46).

Bu dönemdeki söz konusu ilgi kaymasının ve zihniyet dönüşümünün edebiyattaki yansımalarını içeren şu cümleler de devrin moda zevkleriyle beraber edebiyat ortamındaki farklılaşma ve yönelimlere ışık tutması bakımından kayda değerdir:

“Önemli olan Aziz Nesin, Kemâl Tahir, Peyâmi Safa, Afif Yesari, Oğuz Alpaçin ve daha pek çok yazarın geçimlerini temin etmek için takma isimle polisiye roman üretmişlikleri ; hem de seriler halinde !...Gerçekten de 50’li yıllarda polisiye roman – özellikle Mayk Hammer tarzında sert, özel dedektif maceraları- büyük ilgi görmüş, Çağlayan yayınlarının hazırladığı kitaplar o zamana dek akla hayale gelmedik baskı adetlerine ulaşmışlardı. Çevirecek kitap yokluğunda ise iş, yerli yazarlara düşmüştü.” (Türkeş 2005).

4. Olay Örgüsü

Olay unsurunun ‘sentezleyici unsur’ (Stevick 2004: 141) olarak kullanıldığı “Düğümlü Mendil” adlı bu polisiye romanda, çatışmanın ve karşılaşmaların odağındaki olay, ‘cinayet / seri cinayetler’ dir. Söz konusu cinayetlerin faili olan İsmet Doğar da olayların odağındaki merkez kişiliktir. Romanın bütün sahnelerinde gerçekleşen diğer olay parçaları direkt ya da dolaylı olarak hep bu ‘temel olay’ ile ilişkilendirilerek bir araya getirilmiştir. Romandaki olaylar, ‘tema’ bağlamında iyilik- kötülük karşıtlığı temelinde düşünüldüğünde kötülüğün yegâne tarafı olarak İsmet Doğar öne çıkartılır. Onun dışındaki diğer bütün önemli ve olayla ilişkili karakterler ise ya İsmet Doğar’ın kötü niyetlerinin kurbanı olarak ya da onun kötülüklerinin karşısındaki kişiler (polis görevlileri ve sonradan Haluk) olarak romandaki yerlerini alırlar.

Yazar- anlatıcı tarafından kırk iki alt bölümde dönüşümlü olarak nakledilen olay örgüsünde³, temel çatışmayı oluşturan belli başlı karşılaşmalar, kişiler arası ilişkiler düzleminde, karakterlerin merkez kişilik İsmet Doğar’la olan münasebetleri ve bu münasebetlerin olay örgüsü içindeki işlevleri bakımından şu başlıklar altında toplanabilir:

İsmet Doğar – Necla İlişkisi:

Bu ilişki etrafında gelişen olaylar romanın çatısını oluşturur. Temel çatışmanın (maddi imkân- imkânsızlık) karşıt iki tarafını teşkil eden bu iki karakter arasındaki ilişkiler ağı ‘çaresizlik’, ‘sahip olma arzusu’, ‘nefret’, ‘öldürme hırsı’, ‘pişmanlık’, ‘fedakârlık’, ‘korku’, ‘teslimiyet’ ...vs. gibi duygusal karmaşıklığı ağır basan bir yapıdadır: Maddi gücün temsilcisi yaşlı ve zengin İsmet Doğar, sapık cinayetlerinden birini daha işlemek niyetiyle kancayı genç, güzel ve fakir Necla’ya atmıştır. Hasta annesi ve kardeşine bakmakla yükümlü olan Necla da İsmet Doğar’ın sunduğu imkânlar ile nişanlısı Haluk’a olan aşkı ve gelecek hayalleri

³ Aziz Nesin romanlarını yapı, tema ve anlatım planında inceleyen Engin İspir, söz konusu romanın bölümlerinin tutarlı bir şekilde düzenlenmediğini ve bu itibarla da romanın olay örgüsünün “çok zincirli” bir yapı arz ettiğini belirtmektedir. Bkz. Engin İspir, “Aziz Romanları Üzerine Bir İnceleme”, Selçuk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2006, s. 79- 82.

arasında bir ikilem içine düşer. Necla, İsmet Doğar'ın sadece kendisini beğenip evlenmek istediğini düşünür. Kendisini öldürmek isteşinden olayların sonuna kadar habersizdir. Necla, İsmet Doğar'ı aslında sevmemesine rağmen, ailesiyle beraber içinde oldukları maddi sıkıntılardan kurtulmak adına İsmet Doğar'ın ilgisine teveccüh eder. Bunun için kendisini teslim ettiği ve gelecek hayalleri kurduğu nişanlısı Haluk'la olan ilişkisini de istemeye istemeye bitirir. Bu durumdan dolayı sürekli bir pişmanlık da duymaktadır ama ne var ki bir kere kararını vermiştir ve artık geriye dönüşün mümkün olamayacağını düşünmektedir. Gölünü Haluk'ta bırakarak çaresizlik ve pişmanlık içinde kendisini İsmet Doğar'ın arzularına bırakır.

Necla'nın bu karışık ruh hali ve ikilemi romanda şu cümlelerle verilir:

"Kendi kendine kalbinin sesini dinledi. O Haluk'u seviyordu. Ona verdiği sözlerde hiçbir samimiyetsizlik yoktu. Fakat.. İsmet Doğar ne demişti : " İnsan dünyaya bir kere gelir . Mesut olmak ister..." Necla da mesut olmak istiyordu. Saadet onun hakkıydı. Bütün çocukluğu sefalet içinde geçmişti. Şimdi önünde bir fırsat vardı, Haluk... Evet onu seviyordu. Fakat ne yapmalıydı? İşte genç kız bir türlü buna karar veremiyordu. (...) Bütün bunlardan sonra, kendisini Haluk'a teslim etmiş bulunuyordu. Artık onun karısı olmağa da mecburdu. Aşk mı yoksa müreffeh bir hayat mı? Haluk'u feda etmekle annesine, kardeşine karşı da kendisini feda ettiğine inanıyordu. Özer ancak böylece iyi bir tahsil yapabilirdi." (Nesin 1955:100).

Bu ilişki sürecinde, Necla'nın İsmet Doğar'ın ölümcül niyetinden roman sonuna kadar habersiz olması, romanın entrik yapısının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Şöyle ki Necla, İsmet Doğar'ın kendisini öldürmek istediğini bilseydi, onun hiçbir iyiliğini kabul etmeyecek ve Haluk'tan ayrılmayacaktı. Zaten, İsmet Doğar'ın bu niyeti roman içinde sadece polis tarafından bilinmektedir. Haluk da bu 'öldürme niyetini' sonradan Cinayet Masası Şefi'nden öğrenecektir.

İsmet Doğar içinse Necla, sevgi, aşk gibi kutsal duyguların adresi olmaktan çok, sapık ve ölümcül tutkularının tatmin edileceği masum bir kurban durumundadır. Onun gözünde Necla'yı önceki genç ve fakir kadın kurbanlarından ayıran şey, Necla'nın tazelik ve güzelliğinin yanında İsmet Doğar'ın sunduğu maddi imkânlarla hemencecik tevessül etmeyip; İsmet Doğar'ın arzularını tahrik edici bir kararsızlık ve çekingenlik sergilemesidir. (Nesin 1955: 111) Bu kararsız ve çekingen tavır da İsmet Doğar'ın Necla'ya bir tutku derecesinde bağlanmasına neden olmuştur. Bir başka ifadeyle Necla, İsmet Doğar için elde edilmesi güç, yüksek değerinde bir av durumuna gelmiştir. Bu da kurbanlarını kendi sapık eğilimleri için kendine has metotla öldürerek hayat bulan ve böylelikle adeta varoluşunu gerçekleştiren sapık ruh hastası İsmet Doğar'ın sağlayacağı tatmin derecesini büsbütün artıracaktır. Bu sebeple İsmet Doğar, Necla'ya sahip olma yolunda hiçbir şeyden kaçınmaz. Son derece kararlı ve gözü kara bir şekilde planını icraya koyar. Bu uğurda öylesine karalıdır ki yakalanmak, ölmek gibi ihtimaller bile onu kararından vazgeçiremez.

İsmet Doğar- Haluk İlişkisi:

Romanda maddi imkânsızlıkla beraber aşkın ve fedakârlığın sembolü durumunda olan Haluk'la İsmet Doğar arasındaki bütün ilişkiler, temelde, Necla'ya 'sahip olma' üzerinden gelişir. Ancak bu arzu Haluk cephesinde son derece müspet

ve masumken İsmet doğar tarafında da o derece menfi, sakat ve meş'umdur. Çevresinde sevilen bir genç olarak tanıtılan Haluk, aynı zamanda romanda idealizmin de temsilcisi durumundadır. Son sınıfında okuduğu hukuk fakültesini bitirerek içinde büyüdüğü sefil hayattan kurtulmak, kendisi ve Necla için müreffeh bir hayat kurmak istemektedir. Ne var ki o da Necla gibi İsmet Doğar'ın temsil ettiği maddi güç karşısında yenilecektir. Haluk'un Necla'yla olan ilişkisi dolayısıyla İsmet Doğar üzerinde beslediği temel duygu ilkin 'şüpheli' ve 'kıskançlık'ken, bu kıskançlık, İsmet Doğar'ın Necla'yı kendi muhitine alması ile 'nefret'e dönüşür. Necla'yı kaybetme korkusu içine giren Haluk için İsmet Doğar, sahip olduğu maddi imkândan dolayı aczin ve yenilginin müsebbibi olur. Necla'yı tamamen İsmet Doğar'a kaptırdığını düşünen Haluk, intihara karar verir. Ancak polis görevlilerinin onu intihardan kurtarmaları ve sonrasında Necla'nın farkında olmadan İsmet Doğar'ın kötü niyetlerinin hedefinde olduğunu söylemeleri üzerine kapıldığı endişeye rağmen nişanlısını kurtarmak için İsmet Doğar'la mücadele etme kararı alır. Polisin planladığı bir tedbir gereği gururunu hiçe sayarak nefret ettiği İsmet Doğardan iş ister. Haluk'un bu talebini ilkin reddeden İsmet Doğar, Necla'nın ricacı olması üzerine onu kendi ithalat – ihracat firmasının muhasebe bölümünde işe alır. Polis, böylelikle İsmet Doğar'ı daha yakından kontrol edebilmeyi amaçlamaktadır.

Nitekim bu iki karakter arasındaki sahip olma mücadelesi romanın son sahnesinde bütün canlılığıyla gözler önüne serilir. Bu iki erkek kahramanın Necla'ya olan ilgileri üzerinden kurulan ilişkileri, ilk bakışta tipik bir 'aşk üçgeni'ni hatırlattığından, İsmet Doğar ve Haluk arasındaki ilişkinin genel karakteristiği de 'rekabet' olarak belirmektedir.

İsmet Doğar – Polis Görevlileri İlişkisi:

Romanın polisiye bir hikâye üzerine kurulmasından dolayı merkez karakter İsmet Doğar'ın başta Cinayet Masası Şefi olmak üzere diğer polis yetkilileriyle ilişkisi, son derece sıkı ve olay örgüsü içindeki düğümlerin çözümü için son derece işlevseldir. Romanda, başta Genç Emniyet Müdürü olmak üzere tüm emniyet mensuplarının oluşturdukları küme, 'otorite'yi temsil etmektedir. Romanın başından beri polis yetkilileri, İsmet Doğar'ın peşindedir. Çünkü son bir yıl içinde İstanbul'da altı faili meçhul kadın cinayeti işlenmiştir. Bu cinayetlerin genç ve fakir kadın kurbanlarından son üçünün ölümlerinden hemen evvelki geceyi İsmet Doğar'la geçirmiş olmaları, İsmet Doğar'ı polis nazarında birinci derecede şüpheli durumuna getirmiştir. Polis, romanda ilk olarak İsmet Doğar'la enstitünün açılacağı gün Berrin Ünalın cinayeti sebebiyle temasa geçer.

Polis, İsmet Doğar'la ilgili topladığı bilgilerden oluşan 'hal tercümesi' başlığıyla bir dosya oluşturmuştur. Genç Emniyet Müdürü'ne "*son aylarda faili bulunamayan seri halinde sebepsiz, fakat şüpheli şekilde ölen kadınların ölümlerindeki esrarı çözmek işiyle görevlendirdiği Cinayet Masası Şefi*" (Nesin 1955: 25) tarafından sunulan bu hal tercümesi, sadece, İsmet Doğar'ın sosyal geçmişi hakkında bilgiler içermektedir. Oysa olayların aydınlatılması ve İsmet Doğar'ın suçluluğunun ispatı için daha fazlasına ihtiyaç vardır. Şef tarafından İsmet Doğar'ı takiple görevlendirilen sivil memur Komiser Kemal'in olaya hırsızlık süsü vererek gizlice

İsmet Doğar'ın evinden aldığı 'hatıra defteri', İsmet Doğar'ın ruh yapısı ve psikolojik geçmişı hakkında bazı önemli ipuçları vermektedir. Defteri okuyan şef, İsmet Doğar'ın çocukluk yaşantılarından kaynaklanan birtakım bastırılmış cinsel dürtülerle bu cinayetleri işlediğini anlar. Nitekim Cavidan cinayetinden sonra yine Komiser Kemal tarafından İsmet Doğar'dan habersizce ele geçirilen, içinde öldürülen kadınların çeşitli fotoğraflarının yer aldığı albüm ve İsmet Doğar'ın gizli laboratuvarında yapıp Cavidan'ı öldürmek (boğmak) için kullandığı yapay el kalıpları, İsmet Doğar'ın suçluluğunu polis gözünde kuvvetlendiren deliller olarak değerlendirilir. Ayrıca polis yetkililerinin başta İsmet Doğar'ın kendisi olmak üzere, Cavidan, Kâtip Basri, Astoria otelinin metrdotel, diğer tanık garsonlar ve Haluk'u sorgulamaları; bu sorgulardan elde ettikleri bilgileri değerlendirmek üzere kendi aralarında yaptıkları fikir teatileri; dışarıda yapılan yakın takiplerin merkeze anında rapor edilmesi şeklinde gerçekleşen haberleşmeler... bütün bu kahramanları, temelde, İsmet Doğar'ın cinayetleri etrafında örülen bir ilişkiler ağıının içinde birleştirebilir.

Roman boyunca polis görevlileri, Necla ve ailesiyle doğrudan temas kurmayıp onları uzaktan gözlettiler. Bu da yukarıda işaret edildiği gibi romanın entrik yapısının şekillenmesine hizmet eden kurgusal bir tasarruftur. Şöyle ki İsmet Doğar'ın caniliğinin başından beri farkında olan polis yetkilileri eğer bir vesileyle durumdan Necla'yı haberdar etmiş olsalardı, İsmet Doğar, Cavidan cinayetinde olduğu üzere, cinayeti işleyiş tarzını belki yine değiştirerek polisi yanıltma yoluna gidecekti. Ve belki de böylelikle cinayetler meselesinde yegâne sır olarak kalan 'öldürme şekli' açığa çıkarılamayacaktı. Yazarın, kahramanı Necla üzerine kurduğu bu entrika, hem romandaki merak unsurunu canlı tutmuş hem de romanın sonundaki final sahnesinin heyecan dozunu yükseltmiştir.

İsmet Doğar – Cavidan İlişkisi:

Cavidan'ın İsmet Doğar'la olan ilişkisinin anlatıldığı yerler, romanda, İsmet Doğar'ın cinayetlerin faili olduğunun iyice belirginleşmesini sağlayan ikincil derecede bir metin halkası durumundadır. Okuyucu, İsmet Doğar'ın Cavidan'la cereyan eden ilişkisi boyunca bilhassa İsmet Doğar'ın kişilik yapısı ve olayların genel seyri hakkında önemli ipuçları elde eder.

Romanda, Cavidan'ın İsmet Doğar'la karşılaşması, anlatım zamanından geriye dönülerek özet tekniğiyle verilir. (Nesin 1955: 21- 22) İsmet Bey, Cavidan'ı iş seyahatlerinin birinde bir uçak yolculuğunda tanır ve yanında işe alır. Onu, kuracağı güzellik enstitüsünün fizibilite çalışmaları için altı aylığına Paris'e gönderir. Dönüşünde de onu enstitünün müdiresi yapar. Genç yaşına rağmen hayat tecrübesi epeyce fazla olan Cavidan, tüm kadınlık cazibesini kullanarak İsmet Bey'in karısı ya da hiç değilse metresi olup, bu yolla elde edeceği servetle hayatını garantiye almak istemektedir. Kısa zamanda işleri çekip çevirmeyi başaran Cavidan, bir yandan da İsmet Doğar'ın gönlüne girme hesapları yapar. O da bazen İsmet Doğar'ın değişik ve türkütücü kişiliğinden rahatsız olsa da onun asıl sapık ve ölümcül niyetinin farkında değildir.

İsmet Doğar, nihayet Cavidan'ı öldürmeye karar verir ve onunla hesapları kontrol etmek bahanesiyle müdavimi olduğu Astoria Otelinde randevulaşır. Son derece lüks bir atmosferde gerçekleşen yemekte karşılıklı olarak niyetler açıklanır ve yalnız kalacakları 19 numaralı odaya çekilirler. Tam İsmet Doğar, ölümcül emelini gerçekleştireceği sırada küçük bir kaza olur ve İsmet Doğar'ın eli kanar. Kanı gören İsmet Doğar, paniğe kapılır ve apar topar oteli terk eder. Olanlardan dolayı büyük bir korkuya kapılan Cavidan ise hâlâ İsmet Doğar'ın gizli emelinin farkında değildir. Olaydan sonra polis, otel görevlileri ve Cavidan'ı sorguya çeker. İsmet Doğar kendisi üzerinde yapılan bu sorgulamalardan Cavidan kanalıyla haberdar olur. Polisin takibini gittikçe daha yakından hisseden İsmet Doğar da artık daha dikkatli davranır. Bu arada bütün bu olup bitenler, İsmet Doğar'ı takiple görevli polis memurları tarafından gözlenip emniyet müdürlüğüne rapor edilmektedir.

Bütün bu gelişmelerden sonra, polisi yanıltmak için Cavidan'ı alışıldık yöntemin dışında boğarak öldürmeye karar veren İsmet Doğar, kâtibi Basri'ye Astoria Otelinde bir oda tutmasını ve oraya gelecek olan Cavidan'ı karşılayıp odaya çıkardıktan sonra bir müddet bekleyip oradan ayrılmasını emreder. Amacı, gizlice otele girip Cavidan'ı öldürdükten sonra suçlu Basri'nin üzerine yıkmaktır. Basri, hiçbir şeyden şüphelenmeksizin söylenenleri harfiyen yerine getirir. İsmet Doğar, gizli kimyahanesinde yaptığı ve üzerinde de kâtibi Basri'nin parmak izlerinin bulunduğu yapay el kalıplarıyla Cavidan'ı boğarak öldürür. Polis, suçlu olarak, bütün şahitler ve deliller aleyhinde olan Basri'yi tutuklar. Basri ilk ifadesinde bütün her şeyi İsmet Doğar'ın emirleri üzerine yaptığını ve suçsuz olduğunu söyler. Ama, polisin İsmet Doğar'la yaptırdığı yüzleştirmede İsmet Doğar'a duyduğu minnet ve mahcubiyetten dolayı ifadesini değiştirir. Bu durumu ve olayların ardından dinlenen diğer tanık ifadelerini birleştiren polis, tam olarak kanıtlayamasa da bu cinayeti de İsmet Doğar'ın işlediğine hükmeder.

Yukarıda belirtildiği üzere, romanda bu ilişki üzerine düzenlenen kısım, merkezdeki asıl unsur olan Necla – İsmet Doğar ilişkisinin belirginleşmesi için okuyucunun İsmet Doğar hakkındaki bilgi ve kanaatlerini artırmanın yanında, romandaki gerilim düzeyini yükseltmek ve okuyucuyu iyice olayların içine çekerek onu romanın sonundaki sürpriz finale hazırlamak gibi işlevler görür.

İsmet Doğar – Kâtip Basri İlişkisi:

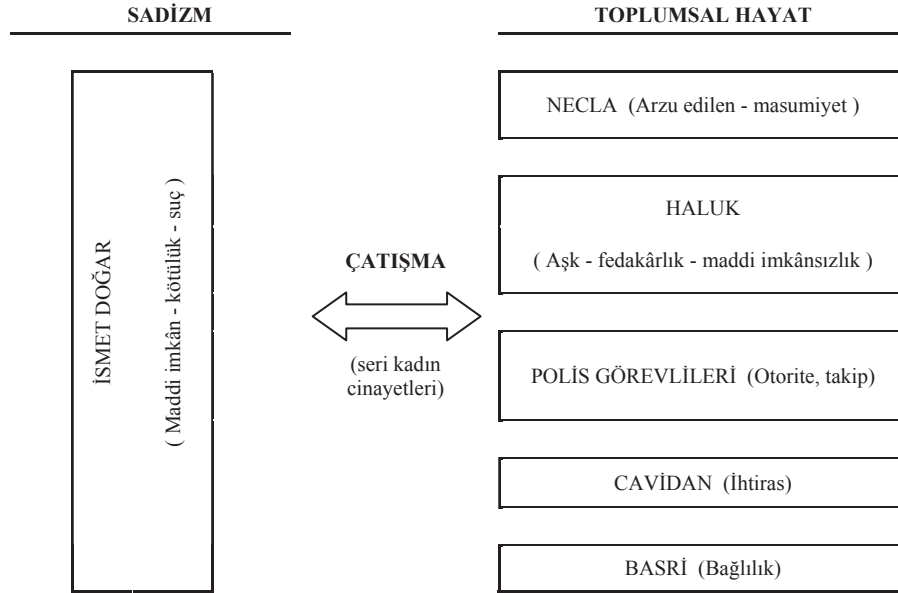
İsmet Doğar'ın Kâtip Basri'yle olan ilişkisi de yine İsmet Doğar'ın Cavidan'la olan ilişkisi gibi, olay örgüsünü yönlendirmekten çok olayların seyrinde bazı küçük işlevleri olan araçsal bir ilişki modelidir. Şöyle ki Basri, İsmet Doğar'ın sadık bir hizmetkâridir. Basri, patronunun kendi karısı ve kızını öldürdüğünü bilmemektedir. Kendine ve sağlıklarında ailesine de büyük iyilikleri dokunan bu adama karşı minnetle karışık kayıtsız şartsız bir sadakat beslemektedir. Onun bu bağlılığından emin olan İsmet Doğar da onu her türlü ticari işinde kullandığı gibi kötü emellerine de fark ettirmeden alet etmektedir. Gerektiğinde onu gözden çıkarmakta da tereddüt etmeyecektir. Mesela, Cavidan'ı öldürüp, kendi verdiği talimatlarla Basri'yi oyuna getirerek bütün deliller aleyhinde olacak şekilde birinci dereceden bir cinayet zanlısı

durumuna gelmesine o sebep olmuştur. Bu cinayet sırasında gizli laboratuvarında kendi yaptığı el kalıplarına Basri'nin haberi olmaksızın onun parmak izlerini geçirerek bu yapma ellerle Cavidan'ı boğup, şüpheleri üzerinden atmak planı, roman içinde İsmet Doğar'a Necla ile olan ilişkisini kurup geliştirmek için zaman kazandırırken, aynı zamanda, okuyucunun da İsmet Doğar'ın gerçek yüzü hakkında daha fazla bilgilenmesini sağlamıştır. Romanda özetle verilen Kâtip Basri ve İsmet Doğar ilişkisinin başlangıç ve gelişim seyri dikkate alındığında, sosyal statüsü ve edilgen kişilik yapısıyla olay örgüsü içinde böyle bir tertibin aleti olacak yegâne karakter Basri'dir. Soğuk, sessiz ve ürkütücü görüntüsüyle bir 'mumya' yı andıran Basri, aynı zamanda, romanda, yalnız bir kişi olarak vurgulanan İsmet Doğar'a da en yakın kişidir.

Romanda, olay örgüsünü şekillendiren ilişkiler ağı, temel çatışmanın doğrudan tarafları olan karakterler arasındaki bu ilişkiler üzerine kuruludur. Bu ilişkiler dışında kalan diğer karşılaşmalar ise ikinci üçüncü dereceden ilişkiler olup sadece birer tamamlayıcı unsur durumundadırlar. Örneğin polisin Haluk'la, Cavidan'la, otel görevlileriyle, diğer tanıklarla, düğün davetlileriyle olan ilişkisi ve kendi mensupları arasında gelişen ilişkiler; Necla'nın Haluk'la olan ilişkisi; Haluk'un Necla'nın ailesi ve İsmet Doğar'ın çevresiyle olan ilişkisi gibi ilişkiler, hep, bu tamamlayıcı işlevle düzenlenmiş ilişkilerdir.

Romanın çatışını teşkil eden bu ilişkiler düzenini, çatışmanın asıl tarafları olan kahramanlar arasındaki tematik dağılıma göre şöyle şematize etmek mümkündür:

Çatışma Şeması:

5.Şahıs Kadrosu

Romandaki kişiler, olay örgüsü içindeki fonksiyonlarına göre şöyle tasnif edilebilirler:

5.1. Birinci Dereceden Kişiler:

İsmet Doğar: Olayları hazırlayan ve yönlendiren temel çatışmanın odağındaki roman başkişisidir. “Romandaki temaya açıklık kazandırmak için” (Stevick 2004: 62) yaratılan bir norm karakter durumundadır. Romanda her şey (anlatıcı, kişiler, mekân ve zaman unsurları vs.) onun etrafında bir araya gelmiştir. Romanın en fonksiyonel karakteri olan İsmet Doğar, romanın temasını oluşturan “maddi imkân- imkânsızlık” çatışmasında maddi imkânı, gücü olduğu kadar kötülüğü de temsil etmektedir. Romanda güçlü sosyal kimliği ve statüsüyle diğer roman kişilerinin kaderlerini etkilerken; karmaşık, sapkın psikolojik kişiliği ve keskin zekâsıyla da olay örgüsündeki merak ve gerilimin odak noktasını oluşturur.

Romanda onun hal tercümesine ait polis raporlarından ailesi, karanlık geçmişi ve çelişik kişiliği hakkında özetle şu bilgiler verilir:

“1899 yılında Büyükdere’de dünyaya gelmiştir. Okçubaşızade Sadık Paşa’nın oğludur. Tahsilini hususi şekilde Alman ve Fransız mürebbiyelerin elinde yapmış, hiçbir okula gitmemiştir. Fransızca ve Almanca bilir. (...) İsmet Doğar’ın kardeşi yoktur. Saraylı bir çerkes olan annesi, İsmet Doğar on sekiz yaşındayken ölmüştür. Annesinin ölümünden sonra İsmet Doğar, kendisine miras kalan malları kısa zamanda yiyip bitirmiş, uzun zaman ortadan kaybolmuştur. Sakata ayrıldığı için askerli hizmetini yapmamıştır. Bu tarihten sonra İsmet Doğar’ın uzun zaman ne işle uğraştığı ve nasıl yaşadığına dair pek fazla bilgi toplanamamıştır. Yalnız 1935 yılında Avrupa’ya gittiği, üç sene Fransa’da kaldığı tespit edilmiştir.

Kendisi ciddi bir tahsil görmediği halde kimyaya son derece meraklıdır. Zengin olduktan sonra evinde daima bir kimya laboratuvarı bulundurduğu, boş zamanlarında bu hususi kimyahanesinde çalıştığı tespit edilmiştir.

1939 senesinden itibaren iş hayatına atılmış, çeşitli iş kollarında çalıştıktan sonra, kısa zamanda zengin olmuştur. Bu gün servetinin üç dört milyonun üstünde olduğu tahmin edilmektedir.

Çok zeki bir adamdır. Muhitinde çok namuslu ve dürüst bir adam olarak tanınmıştır. Hayır cemiyetlerine sık sık büyük miktarlarda bağışlarda bulunur. Merhametli bir insandır. Fakirlere yardımdan hoşlanır. İçki ve kumar iptilası yoktur. Yalnızlığı sever. Şimdiye kadar hiç evlenmemiştir. Yakın dostu yoktur.” (Nesin 1955: 25- 26).

Fiziki görüntüsü ise romanın başında şu cümlelerle;

“Gayet düzgün ütülü, dar, gri çizgili bir pantolon... Sonra kabarık, tiftik tüylü yakası kürklü bir paltı... Kenarları kıvrık siyah fôtr şapkanın altında yumuşak çizgili, sempatik bir çehre var. Saçların şakakların altında kırışmış olduğu şapkanın altından belli oluyor. Adamın yüzü son derece sakın görünüyor. Ellerinde gri, muflonlu eldivenler var. Fakat elleri, yüzü kadar sakın görünmüyor. Sol elinde, bembeyaz keten bir mendil tutuyor. Adam

durmadan bu mendili avucunun içinde sıkıyor, buruşturuyor. Sonra iki eldivenli eliyle çekistiriyor, tekrar avucunda yoğuruyor.” (Nesin 1955: 3)

tasvir edilen İsmet Doğar'ın buradaki tuhaf ruh hali, polisin gizlice elde ettiği hatıra defterindeki İsmet Doğar tarafından düşülen şu kayıtlarla birleştiğinde karmaşık ruh yapısı ortaya çıkar ve onun, temeli, polisiye bir kurguya dayanan romanın düğüm, gelişim ve çözüm bölümlerine yön veren ‘anahtar’ bir rol oynadığı açıkça görülür:

“İlk hatıramı tekir bir kedi dolduruyor.(...) Herhalde beş altı yaşında vardım. Tekir'in tüylerini okşamaktan doyumaz bir zevk alırdım. (...) Bir gün yine onu odanın köşesine sıkıştırmış muncıklar, canını yakarken, hayvan can havliyle üzerime atıldı. Tırnakları, gömleğimin üstünden etime geçti. Can acısıyla hayvanı bıraktım. Göğsümden, gömleğimin üstünden kanlar akmağa başladı. Kanı görünce korktum. Bu kan korkusu bütün ömrüm boyunca devam etti. (...) “ Joli adında çok güzel tüylü bir fino köpeğimiz vardı. (...) Bir gün yine bahçede Joli ile oynuyordum. Yumuşacık tüylerini okşamaktan anlatılmaz, garip bir zevk alıyordum.(...) Joli'yi sevmekten kan ter içinde kalmıştım. Muncıklamaktan hırsımı alamadığım için Joli'yi kulübesine soktum, ben de girdim. Hayvan dar kulübenin içinde bir yere kaçamadığı için ben sıkıştırdıkça, onun tüylerini çekip, etlerini muncıkladıkça, canının acısından bağırmağa başladı. Artık ne halde olduğumu bilmiyorum. Başımın üstünde mürebbiyem Matmazel Mary'nin sesini duydum. (...) O zaman yaşımın en fazla yedi sekiz olduğunu söylersem, Mary'nin karşısında ilk defa, bir büyük, olgun bir erkek gibi arzular duyduğuma elbette şaşarsınız. Mari beni elimden tutup kulübeden çıkardı. Kızgın bir tavırla beni odasına götürdü. Neredeyse ağlayacaktım. Mary bir hamlede beni kucağına aldı. Göğsünün üzerinde sıkı, sıkı. Nefesim kesilecek gibi oldu. Sonra beni yere indirmedi kendi yatağına attı. Hava sıcaktı ama o, birisinden saklanır gibi yorganın altına girdi. Onun o zamana kadar görmediğim hallerinden korkuyor, korkumdan da ses çıkaramıyordum. Ben Tekir'e, Joli'ye neler yapıyordusam Mary de bana aynı şeyleri yapmaya başladı. Beni sıkıştırıyor, muncıklıyor, çimdikliyordu. Sonra ellerimi tuttu, çıplak vücudunun üzerinde dolaştırmağa başladı. İçime kadar ürperdim. Hâlâ o anı hatırladıkça yeniden yaşar gibi olurum. (...)” (Nesin 1955: 53- 55)

“Bir gün umulmadık bir hadise oldu. Evde kimseler yoktu. (...) Mary'nin yatak odasında idik. (...)Kendime hâkim olmaya çalıştıkça parmaklarımı zaptedemiyordum. Sanki parmakalarım, ellerim, başka bir insanın vücudundaymış gibi, istemeden, iradem dışında Mary'ye doğru uzanıyordu.

Mary'nin bir beyaz güvercin kadar güzel, küçük ayaklarını tuttum. Parmaklarım ipek çorabın üstünden, tabanına temas edince, Mary, vahşi, fakat güzel bir hayvan gibi geriye sıçradı ve güldü. Onun kaçıışı benim arzularımı büsbütün kamçıladi. Bir saldırıda elimi çorap bağına kadar attım. O mani olmağa çalıştı. (...) Elbisesi yırtılmış, parça parça olmuştu. Ben ter içinde kalmıştım. Fakat artık kendime hakim olamıyordum. Ne yaptığımı bilmiyordum. Yerde çırpınırken Mary, can havliyle ayağa kalktı. Kalkması ile kolunu pencere camına çarpması bir oldu. Cam kırıldı. Mary'nin sedef gibi beyaz kolundan müthiş bir kan boşandı. O anda sanki donup kalmıştım. Kan... Dünyada en korktuğum şey, kan.” (Nesin 1955: 62).

Bu satırlardan İsmet Doğar'ın cinayetlerini neden kansız bir yöntemle işlemek eğiliminde olduğu da açık olarak anlaşılmaktadır.

Necla: Romandaki aşk üçgenini andırır üçgende tepe noktasında bulunan ve romanda maddi imkânsızlıkla beraber asıl olarak 'arzu edilen'i temsil eden Necla hakkında, yine polis kayıtları yoluyla şu bilgiler verilir:

"On yedi yaşında. Yaşından daha gelişkin gösteriyor. Kumral, çok güzel bir kız. Bir annesi bir de kendisinden dört yaş küçük erkek kardeşi var. Annesi hasta olduğu için çalışmıyor. Necla, bir trikotaj fabrikasında çalışıp, annesiyle kardeşini geçindiriyor. Hukuk fakültesinin son sınıfında Haluk adında, muhitinde iyi tanınmış bir genç ile nişanlı." (Nesin 1955: 55).

Yoksul ve fedakâr bir kenar mahalle kızı olan Necla, kişilik olarak Haluk ve İsmet Doğar'dan daha güçlü iken romanda edilgen bir karakter olarak çizilmiştir. Şöyle ki, daha önceden yanlarında çalışmak istediği birçok kişi, onun kadınlığından faydalanmak istemiş; fakat Necla tüm vakarıyla iffet ve namusunu korumuştur.(Nesin 1955: 7- 8). Namusuyla çalışıp hayatını kazanmak yolunda tüm sıkıntılara katlanan Necla'nın bütün umudu nişanlısı olan Haluk'tur. Ancak ne var ki Necla, maddi imkânla – imkânsızlık arasında kaldığı zorlu karar sürecinde ailesinin refah ve geleceğini gerekçe olarak görüp, maddi imkânı tercih eder ve Haluk'la olan aşk ve bağlılık ilişkisindeki 'samimiyet' değilse de 'sadakat' sınavını kaybeder.

Necla'yı romanda önemli ve fonksiyonel kılan özellikler, bir yanıyla Haluk'u sevmesi ve onunla nişanlı olmasıyken diğer yanıyla da fakirliği, gençliği, güzelliği ve çekingenliğiyle İsmet Doğar'ın sapkın iştahını tahrik eden bir ' kurban' durumunda olmasıdır.

Haluk: Necla'nın nişanlısı olan hukuk son sınıf öğrencisi Haluk (Çalkur), yirmi dört- yirmi beş yaşlarındadır. (Nesin 1955: 85- 102). Neclalarla aynı semtte oturan yoksul bir ailenin tek çocuğudur." *Uzun boylu, yakışıklı, erkek güzeli bir delikanlı*"dır (Nesin 1955: 10- 12) Aylar süren bir takipten sonra bir gün çekine çekine Necla'yla tanışır ve nihayet nişanlanırlar. Haluk saygılı ve beyefendi bir kişiliktir. Necla'yı da büyük bir aşkla sevmektedir. Necla'yla beraber mutlu ve müreffeh bir gelecek hayali kurarlar. Haluk, Necla'nın annesi ve kardeşi Özer'le de iyi anlaşır ve onlarla yakından ilgilenir. (Nesin 1955: 1- 12).

Haluk, olayların seyri boyunca genel olarak edilgen bir karakter görünümünde olmasına rağmen, romanın bütün düğümlerinin çözöldüğü son sahnede çok canlı ve müdahil bir irade olarak kendini gösterir. İsmet Doğar'ın ustaca hazırladığı plan karşısında polisin bile çaresiz kaldığı bir noktada, Necla'ya duyduğu büyük aşkla korkusuzca, canı pahasına İsmet Doğar'la mücadele eder ve sevgilisini kurtarır. Üstelik roman boyunca karanlıkta kalan 'cinayet tarzı' da ilk olarak Haluk tarafından öğrenilir ve anlatıcı tarafından okuyucuya Haluk'un gözünden verilir.

Romanda, intihara teşebbüs edecek kadar zayıf bir kişilik yapısıyla beliren Haluk, polis yetkilileriyle temasa geçtikten sonra daha güçlü, kararlı ve iradi bir kimlikle ortaya çıkar. Kişiliğindeki bu iyiye doğru olan değişmeden ve

olgunlaşmadan ötürü Haluk, ‘yuvarlak’ bir karakter olarak da değerlendirilebilir. (Stevick 2004: 169).

Cinayet Masası Şefi: “*Bir senedir işlenen bu esrarengiz cinayetleri çözmekle meşgul olan*”, ve roman kişileriyle yakın ve sıkı temas kuran kişidir. Mesleğindeki on dört yıllık deneyimiyle (Nesin 1955: 27) bu kişi, İsmet Doğar’ı takiple görevlendirdiği Komiser Kemal’in gizlice elde ederek kendisine sunduğu hatıra defterini inceler ve İsmet Doğar’ın kişiliğindeki çarpıklığın kaynağını keşfeder. İntihar teşebbüsünden sonra Haluk’u teskin eden ve Necla’nın içinde bulunduğu tehlikeli durumdan haberdar edip onu işbirliğine ikna eden de odur.

Romanda piposu ve titiz sorgulamalarıyla öne çıkan şef, düğün gecesi villada aldırıldığı geniş emniyet tedbirleriyle ve tebdil-i kıyafet ederek (Nesin 1955: 136) bizzat olayların içine girmesiyle, düğün gecesi paniğe kapılan davetlileri teskin etmek için yaptığı konuşmayla ve operaya bir ‘vals’ çalmaları için verdiği emirle... adeta, Amerikanvari profesyonel bir dedektif profili çizer. Yapılan takip ve tahkikat sürecinde, çok zekice ve ustalıklı kendini gizlemeye çalışan İsmet Doğar’ı sorularıyla köşeye sıkıştıran şef, olayların geri planında olup bitenlerden ve diğer roman kişilerinin durumlarından sürekli haberdardır. Tahkikatı yöneterek olay örgüsünün şekillenmesine katkı sağladığı gibi kimi zamanda kahramanları (Haluk, Komiser Kemal.. vb.) etkileyip yönlendirir.

5.2. İkinci Dereceden Kişiler:

Genç Emniyet Müdürü: Romanda statik bir kişilik olarak öne çıkan Genç Emniyet Müdürü’nün romandaki fonksiyonu, son aylarda işlenen faili meçhul seri kadın cinayetlerini çözmekle görevlendirdiği Cinayet Masası Şefi, Komiser Kemal ve diğer polis memurlarıyla beraber, romanın başından sonuna kadar gelişen olayları takip etmek; cinayetlerle ilgili kişiler ve bilhassa İsmet Doğar hakkında toplanan bilgileri (hatıra defteri gibi) birleştirip kovuşturmaya yön vermektir.

Sivil Memur Komiser Kemal: Romanda geçen “*genç kadınlar seri cinayetlerini idare eden*” “*esmer, kısa boylu, tıknaz*” (Nesin 1955: 27) Komiser Kemal, ilgili roman kişilerini ve özellikle İsmet Doğar’ı yakından takip etmekle görevlidir. Cinayetlerin esrarının çözümüne önemli ölçüde yardımcı olacak olan bilgi ve belgeler (hatıra defteri, gizli kimyahane, resim albümü, yapma el kalıpları...) onun tarafından elde edilip şefe sunulur. Ayrıca olayların gelişimleri ve roman kişilerinin durumları ve ilişkileri hakkında merkeze sürekli bilgiler verir.

Kâtip Basri Bey: İsmet Doğar’ın kâtipi ve sadık bir hizmetkâridir. Ondandır bütün emir ve talimatları özenle yerine getirir. Romanda “*iskelet kadar zayıf, sıksa, uzun boylu, mumya suratlı*” (Nesin 1955: 59) biri olarak tasvir edilen” *elli yaşlarındaki*” (Nesin 1955: 63) Basri Bey on yıldır İsmet Doğar’ın yanındadır. Daha önce henüz İsmet Doğar bu kadar zengin değilken, İsmet Doğar’ın Nişantaşı’ndaki apartmanının toprak alt katındaki iki odalı dairede karısı ve on yedi yaşındaki kızı Nihal’le otururken esrarengiz bir şekilde iki ay arayla karısı ve kızı ölmüştür. Bu ölümlerin İsmet Doğar’ın işlediği cinayetler olduğunu bilmeyen Basri, İsmet Doğar’ın kendisine ve hayattayken ailesine karşı gösterdiği iyilik ve yardımlara

karşı duyduğu minnet duygusuyla ona sadakatle bağlanmış, bütün önemli ve özel işlerinde kullandığı bir uşak haline gelmiştir. (Nesin 1955: 23)

İsmet Doğar, Necla'dan bir önceki kurbamı olan sekreteri Cavidan'ı boğarak öldürmüş, suçu da Basri'nin üstüne yıkmıştır. Basri, cinayet zanlısı olarak tutuklanıp cezaevine konmuş ve idamla yargılanmıştır. Bundan sonra Basri'nin akibetine ilişkin başka bir bilgi verilmez.

Roman boyunca tamamen İsmet Doğar'ın etkisi altında olan Basri'nin olay örgüsündeki en önemli fonksiyonu, Cavidan cinayetiyle suçlandığında İsmet Doğar'ın talimatları doğrultusunda verdiği çelişik ifadelerle polisin İsmet Doğar hakkındaki şüphelerinin pekişmesini sağlamasıdır.

Cavidan: Romanda Cavidan hakkında şu bilgiler verilir: Cavidan esmer güzeli, bilhassa vücudu son derece güzel, yirmi dört yaşında bir kadındır. Başından birçok maceralar geçmiştir. (Nesin 1955: 22) *On dört yaşında kadınlığa adım atmış, birçok kişinin metresi olmuş,* (Nesin 1955: 44) *parayı ve şatafatı seven, kadınlık sanatının bütün inceliklerini bilen (...)* 'profosyonel bir aşk cambazı' dır. (Nesin 1955: 31). İsmet Doğar'ın meş'um niyetinden habersiz olarak ne yapıp edip onun maddi imkânlarından istifade ederek geleceğini garantiye almak ister. İsmet Doğar'ın kurbanları arasında Necla'ya oranla ikinci derecede ayrıntılı olarak çizilen kişidir. Maddi imkân bakımından ikisi de fakir olan Necla ve Cavidan, karakter olarak farklıdır: Cavidan, tam anlamıyla para ve servet düşkünüyken; Necla, paraya ve maddi güce sadece muhtaçtır.

5.3. Üçüncü Dereceden Kişiler:

Romanda yukarıdaki karakterlerin dışında, olay örgüsü içindeki rol ve fonksiyonları itibariyle pek öne çıkarılmayan; varlıklarıyla sadece romandaki sosyal çevrenin şekillenmesini ve romandaki figüratif yapının tamamlanmasını sağlayan 'fon karakter' (Stevick-2004, 163) olarak adlandırılabilir şu roman kişileri vardır:

Saime Hanım: Necla'nın annesidir. Kırkına bile gelmeden ihtiyarlamış dul bir kadındır. Böbrek hastasıdır. Gittikçe ilerleyen hastalığı sonradan İsmet Doğar tarafından tedavi ettirilecektir. "*Oldum olası konuşkan, sevimli*" (Nesin 1955: 49) bir kişilik olarak tanıtılır. İsmet Doğar'la yaşadığı süreçte oğlu Özer'le beraber Necla'nın en yakınındaki kişidir. Necla'nın kararları üzerinde pek etkili olmaz. Necla'nın babası **Hüsametdin Usta** ise sağlığında kunduracılık yapan bir adamdır. Menenjitten ölmüştür.

Özer: Necla'nın erkek kardeşidir. "*On üç, on dört yaşlarında, darmadağınık kıvr kıvr saçları ve pancar gibi yanakları*" (Nesin 1955: 6) olan sevimli bir çocuktur. İsmet Doğar, Neclaların evinin yanındaki satın aldığı arsaya kuracağı fabrika için gidip gelirken, Özer'in çocukluk zaaflarından yararlanıp ona el harçlığı vermek suretiyle ondan evlerinden bir su ve kahve getirmesini isteyerek Neclalarla ilk teması sağlamıştır. Haluk' a karşı içten bir sevgi ve hayranlık besleyen Özer, kendisini yatılı okula yazdıran ve ailesine bir sürü iyiliklerde bulunan İsmet Doğar'a bir türlü ısınmaz ve ondan nefret eder. Ablasının Haluk'u bırakıp onunla

evlenmesini bir türlü hazmedemez. Nitekim düğün günü Necla'yla aralarında bu yüzden duygusal bir tartışma yaşanır ve Necla, bunun üzerine daha önce aldığı kararından vaz geçerek Özer'le Haluk' a düğün davetiyesi gönderir.

Diğer Emniyet Görevlileri: Cinayet Masası Şefi'nin direktifleriyle hareket eden Komiser Kemal dışındaki sivil polis memurlarıdır. Bunlardan **Muzaffer** ve arabayı kullanan diğeri, Komiser Kemal'le beraber sürekli İsmet Doğar'ı takiple görevlidirler. Arabadaki telsiz-telefonla düzenli olarak merkeze bilgi verirler. Haluk'u İsmet Doğar'ın evini gözetlerken yakalayan, daha sonra onu üç kez intihardan kurtarıp şefin karşısına getiren de onlardır. İsmet Doğar'ın Cavidan'ı ilk öldürme teşebbüsünde bulunduğu gece Astoria Otelin'de onları yakın takiple görevli olan ve tebdili kıyafet ederek odasına çıktığı İsmet Doğar'a kendini Garson Niyazi olarak tanıtan başka bir polis memuru daha vardır. Otelde daha önce hiç Türk garsona rastlamayan İsmet Doğar, bu temasla birlikte yakın takipte olduğunu anlar ve panikler. **Polis Nejad**, düğün gecesi öncesi villaya bahçıvan olarak; **İkinci Şubeden Melahat** ise Bolulu Aşçı Kezban olarak yerleştirilen sivil polis memurlarıdır. Bunlardan başka düğün gecesi villanın etrafında tetikte bekleyen ‘*yetmişe yakın*’ sivil polis memuru bulunmaktadır.

Doktorlar: Romanda, Neclaların evine üç kez gelen – Haluk getirmiştir- ve Saime Hanım'ı muayene eden **Türk doktor**dan başka bir de **yabancı doktorlar** vardır. Bunlar yabancı özel bir hastanede İsmet Doğar'ın himmetiyle Saime Hanım'ı tedavi eden doktorlardır ve İsmet Doğar'ın dostlarıdır. Üçü yaşlı, biri de orta yaşlı olan bu doktorlar, aralarında Fransızca konuşurlar. Saime Hanım buraya İsmet Doğar'ın emriyle Basri Bey tarafından getirilmiş ve iki hemşire tarafından karşılanarak içeri götürülmüştür. Bu yabancı doktorlar, İsmet Doğar'ın seçkin sosyal çevresi hakkında verilen ipuçlarıdır. Buradan, romanda İsmet Doğar'ın temsil ettiği maddi imkânın, sosyal hayat içindeki gücünü ve belirleyiciliğini görmek mümkündür.

Romanda, İsmet Doğar'ın Cavidan dışında belirtilen diğer kadın kurbanları da şunlardır: **Berrin Ünalın**. İsmet Doğar'ın Cavidan'dan önceki altıncı kurbanıdır. İsmet Doğar, onun hakkında polise verdiği ifadede, bu kadının kendisini ‘Ayla’ adıyla bir randevuevi kadını olarak tanıttığını söyler. Oysa Berrin adındaki bu kadın “*Kasımpaşa'da Kulaksız semtinde oturuyor[dur]. Beş senedir evlidir. İki çocuk anasıdır. Muhitinde gayet dürüst, namuslu, iyi bir kadın olarak tanınmıştır.*” (Nesin 1955: 20). **Belma**, Berrin'den önceki kurbanıdır. O da yoksul bir kadındır. Büyükdere' de bir otelde ölü bulunur. Bu kadınlar ölümlerinden önce son olarak İsmet Doğar'la birlikte yabancı bir otelde birlikte görülürler. Bunlardan başka, **Kâtip Basri'nin karısı** ve kızı **Nihal** de İsmet Doğar'ın kurbanları arasındadırlar. Bu gerçeği tahkikat sırasında onların ve diğer tüm kurbanların resimlerinin olduğu albümü inceleyen Cinayet Masası Şefi ve Komiser Kemal açığa çıkarırlar. Basri'nin karısı bir gün İsmet Bey'in ütüsünü yaparken kalp durmasından ölüverir. On yedi yaşındaki kızı Nihal de yine annesi gibi ailelerine iyilikler yapan, kendisini okula gönderen İsmet Doğar'ın ev işlerini görürken birden bire ölmüştür.

Haluk'un anne ve babası: Haluk'un annesi ev hanımıdır. Babasının da sekiz dönümlük bir bahçesi vardır. Neclalarla aynı semtte otururlar. Haluk, intihara karar verdiği gün Necla'ya, annesine ve babasına duygu yüklü birer veda mektubu yazarak postalar.

Romandaki olayların geçtiği başlıca mekânlardan Astoria Otelinin Rum müdürü **Mösyö Ronovski** ile İsmet Doğar aralarında Fransızca konuşurlar. Otelin **Rum metrdoteli** de Cavidan cinayetinden sonra polise Rum şivesiyle ifade verir. Aynı olayla ilgili olarak ifade veren bir başka **yabancı garson** daha vardır.

Vasil, Halukların komşusudur. Evine girilerek beş bin lirasının çalındığını söyler. Şef de bu olayı bahane ederek Haluk'u merkeze çağırıp sorgular ve bu olaydan kimseye bahsetmemesini söyler. Amacı, Haluk'u yakından tanıyıp onun iş birliği için uygun olup olmadığını test etmektir. Neclaların oturdukları **gecekondu arazisinin sahibi** “orta yaşlı, fakir görünümlü bir adam” (Nesin 1955: 77) vardır. Bu adam bir gün İsmet Doğar, Neclalarda yemeğe davetliyken teklifsizce kapıya gelir ve Saime Hanım'dan arsa bedeli olan bin beş yüz lirayı hemen vermelerini aksi halde evi boşaltmalarını ister. Bu durumu fırsat bilen İsmet Doğar, hemen parayı öder ve Neclaların kendisine olan minnet borcunu artırır.

Romanda, Basri'den başka İsmet Doğar'ın yanında çalışan şu kişiler vardır: Şoförü **Selim**; avukatı **Safter Bey**; Haluk'a İsmet Doğar'ın yazıhanesinin adresini veren İsmet Doğar'ın tabakhanesinin işletmecisi **İbrahim Bey**; İsmet Doğar'ın sahip olduğu “Tıbbi Levazımat Acentası”nın **genç ve esmer memuresi** ve buranın, Haluk'a, İsmet Doğar'ın evlerinin bulunduğu semtleri söyleyen erkek memuru **Rıza Bey**.

Ayrıca düğün günü korudaki villada Necla için özel getirilen **terziler**, iki ünlü **kadın berberi** ve **manikürcü Rum kızının** yanı sıra davetlilere hizmet için tutulan **aşçılar** ve **garsonlar** vardır. Bu garsonlardan bir tanesi İsmet Doğar'ın talimatıyla, içerdeki polis görevlilerini sık sık yaptığı içki servisleriyle sürekli oyalama işiyle meşgul olur. Böylece İsmet Doğar, önceden planladığı üzere, kimseye görünmeden Necla'yı alarak ortadan kaybolabilecektir. Durumu anlayan Cinayet Masası Şefi garsonu tutuklar ve konuşurur.

Villanın salonunu düğün gecesi,” **smokinli, fraklı erkeklerle, renk renk, biçim biçim zengin tuvaletler giyinmiş kadınlar kalabalığı doldurmuş**”tur. “Şehrin en tanınmış insanlarından seçkin bir grup bu gece burada...”dır. (Nesin 1955: 131) Bu **seçkin ailelerden biri** gece geç saatlerde villadan ayrılmak istediğinde polis engeliyle karşılaşır ve böylece, villada olağanüstü şeylerin olduğunu sezinen salondaki davetliler arasında bir panik havası oluşur. Ve salonun sağındaki kapıları çıkarılmış odada da **on kişilik bir orkestra** grubu bulunmaktadır.

Bunlarla birlikte, romanda (tramvay durağında, sokaklarda) ara sıra bağırarak **gazete satan çocuklar**- silik varlıklarına rağmen- romanın şahıslar tablosunu tamamlayıcı unsurlar olarak romandaki yerlerini alırlar.

6. Mekân

Romanda yaşanan olaylar, sosyal çevre olarak İstanbul'un sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyleri farklı olan çeşitli semtlerinde geçmektedir. İstanbul'un 'fon' olarak kullanıldığı romanda, kahramanların yaşadığı yerler, gerek panoramik planda ve gerekse çevre ve iç mekân tasvirleri planında, aradaki bu sosyo-ekonomik farklılığı somutlaştıracak zıtlıklara sahiptir: Romandaki anlatım, Necla'nın yaşadığı sosyal çevrenin panoramik sunumuyla başlar: “*Şubat ayının sonları, bir akşamüstü...(...) İstanbul surlarının iç taraf bedenine gömülmüş küçük evlere, kulübelere giden, kaldırımsız, dar bir yolun başındayız.*” (Nesin 1955: 3).

Necla'nın oturduğu ev, Küçükçekmece taraflarında Şehremini'nde “Mevlânakapı, Karaveli Mahallesi, Kaledibi Çıkmazı”nda kale duvarına dayanmış iki gözlü bir gecekondu”dur.(Nesin 1955: 22). Bu evin içi şu cümlelerle tasvir edilir: “*(...) Çok küçük bir oda... Temiz badanalı duvarlar eğri büğrü... Pencere tarafında, üstü beyaz bir örtü ile örtülmüş sedir, karşıda da sarı topuzlu demir bir karyola vardı. Üç tahta iskemle, bir de masa...Odanın aşağı yukarı eşyası bu kadarıktı...*” (Nesin 1955: 6). Bu evin romandaki önemi, İsmet Doğar'ın ilk defa Necla, ailesi ve Haluk'la yüz yüze gelip tanıştıkları yer olmasıdır. (Nesin 1955: 48-49). Neclalar daha sonra İsmet Doğar'ın kendilerine bedelsizce verdiği Teşvikiye'deki apartmanın ikinci katına taşınacaklardır. Burası son derece konforlu bir dairedir. Böylece aynı apartmanın altıncı katında oturan İsmet Doğar da Necla'yla daha yakından temas kurma fırsatı bulacaktır. (İsmet Doğar, genel olarak buradaki dairesinde yaşar. Polis tarafından ortaya çıkarılan 'gizli kimyahanesi' de bu dairesindedir.) Halukların evi de yine aynı semtte, surların dışında yedi sekiz dönümlük bir bostanın içinde küçük bir evdir.(Nesin 1955: 11). Haluk, Necla'ya bu bostanda evlenme teklif etmiştir. Bu mahallede ve bu semtte oturanlar çok fakir insanlardır. (Nesin 1955: 40). Necla'yla Haluk, her pazar, Boğaziçi'nde bir vapura binip birlikte hayal kurarlar ve daha sonra vapurdan inerek Sarıyer- Büyükdere arasındaki rıhtımda yürüyüş yaparlar. Necla, İsmet Doğar'ın yanına gittikten sonra Haluk'la Taksim Meydanı'ndaki 'Taksim gezisi'nde buluşur ve nişanı bozduğunu söyler.

Haluk, Necla'dan, İsmet Doğar'ın kendisine iş vermesine aracılık etmesini, Tramvay Caddesi'nde, Şişli Camii'nin yanında Hürriyet-i Ebediyye yakınlarındaki bir kahvehanede ister.

İntihara karar veren Haluk, Necla'ya yazdığı veda mektubunu Samatya postanesinden postaya verdikten sonra, surlar tarafındaki tren yolunda kendini trenin önüne bırakır. Takip polisleri kendilerini fark ettirmeden son anda Haluk'u kenara iterek ölmesine müsaade etmezler. Bunun üzerine ikinci kez intiharı denemek için bir sandal kiralayıp sahilden iki kilometre uzaklaşıp ilkin Yeşilköy istikametine sonra da Hayırsız Ada'ya doğru açılır. Fakat, balıkçı kılığına giren takip polisleri onu tekneyle denizde de adım adım takip ederek ikinci kez intihardan vazgeçmesini sağlarlar. Tekneyi bırakan Haluk aynı hızla bu kez bir taksiyle Samatya ile Yedikule arasında çocukluk hatıralarının olduğu yere gider ve oradaki

çocukken birkaç kez çıktığı yüksek bir kuleye çıkar. Tam kendini buradan boşluğa bırakacağı sırada yine takip polisleri onu tutarlar ve teskin edip merkeze götürürler.

Emniyet Müdürlüğü binası ve özellikle buradaki Cinayet Masası Şefi'nin odası, polis tahkikatıyla ilgili olarak elde edilen belgelerin değerlendirilmesi, emniyet yetkililerinin (Müdür, Şef, Komiser Kemal...) diyalogları ve burada alınan ifadeler, yapılan yüzleştirmeler (Basri- İsmet Doğar) dolayısıyla roman kişileri ve olayların arka planları hakkında okuyucuya önemli bilgilerin verildiği ve bazı düğümlerin çözüldüğü birer iç mekândır. Bir de İsmet Doğar'la cinayetten tutuklu bulunan Basri'nin özel olarak on dakika kadar konuştukları Cezaevi Müdürü'nün odası vardır. Prosedürlere aykırı olmasına rağmen İsmet Doğar'ın Basri'yle başa başa görüşme isteği kabul edilmiş fakat onların haberi olmadan, yaptıkları konuşmalar ses kayıt makinasına alınarak şefe sunulmuştur. Romanda resmi makam olarak yer alan bir başka mekân da Basri'nin yargılandığı Ağır Ceza Mahkemesi binası ve bu binanın önüdür. Burada, son dönem işlenen seri cinayetlerin birinci derecede sanığı olarak ifşa edilen ve yargılanan Basri'yi, mahkeme için geldiği bir gün, galeyana gelmiş geniş bir halk topluluğu linç etmek ister.

İsmet Doğar, kurbanı Berrin Ünalın'ı "*İstiklal Caddesi'nden Tepebaşı'na geçen dar ara sokaklardaki loş, rutubetli otellerden biri*" (Nesin 1955: 5) olan Konfor Palas'ta; bir sonraki kurbanı Cavidan'ı ise müdavimi olduğu ve tamamen yabancıların işlettiği Astoria Oteli'nde öldürür.

Çok zengin biri olan İsmet Doğar'ın yukarıda belirtilen işyerlerinin (Yıldız Güzellik Enstitüsü, tabakhane, Makren Tıbbi Levazımat Acentesi) dışında bir de Beyoğlu'nda Ağacamii yakınlarındaki bir apartmanın ikinci katında iki küçük odalı "İthalat-İhracat- İsmet Doğar" adlı bir işyeri daha vardır. Kadın süs eşyası ithalatı yapılan firmanın sorumlusu Kâtip Basri'dir. Haluk da daha sonra burada iş başlayacaktır.

Romandaki bütün düğümlerin çözüldüğü yer, İsmet Doğar'ın düğün gecesi Necla'yı öldürmeyi düşündüğü "Büyükdere'deki koruluğunda bulunan villasıdır. Bu villa, roman kişileri arasındaki ekonomik ve kültürel karşıtlığı apaçık gözler önüne serer:

"Pancurları vişneçürüğü, dış yüzü tahini boyalı bu zarif villanın içinde bu gece neler olduğunu öğrenmek için ardına kadar büyük, yüksek kanatları açık kapıdan içeri girelim. Geniş bir giriş yeri... Kapıdan, birinci katta geniş, çok geniş bir salona giriliyor. Salonun tavanı bildiğimiz tavanlardan iki defa yüksek. Bu yapı, zamanımızdaki villalardan çok, küçük bir saray yavrusuna benziyor. Tavanlar, yaldızlı ve renkli nakışlarla, oymalarla süslü... Salonun ortasından sarkan büyük bir billur avizeden salon ışıl ışıl aydınlanıyor (...) Şehrin en tanınmış seçkin insanlarından bir grup bu gecede burada." (Nesin 1955: 130- 131)

İsmet Doğar, bu villayı kötü emelini gerçekleştirebilmek için özel olarak dizayn ettirmiştir. Bahçedeki geniş koruluğa çalışanların kalmaları için ayrı bir ev yaptırmıştır. Villanın altına gizli, karanlık bir geçitten geçilebilen bir yer altı odası yaptırmıştır. Villanın salonundan bu gizli geçide açılan -sadece kendisinin bildiği-

bir raylı paravanı duvarın içine gizletmiştir. Roman boyunca okuyucu merakını kamçılayan bütün esrarın çözüldüğü ve romanın en hareketli ve en canlı sahnesinin yaşandığı bu yer altı odası, tam da, romanın odak noktası olan İsmet Doğar'ın 'çapraşık' ve 'gizemli' ruh yapısına uygun olarak düzenlenmiştir:

“Burası geniş, büyük bir salondur. Duvarlarda, tavandan döşemeye kadar sarkan, kıvrım kıvrım vişneçürüğü kadifeler vardı. Tavanda, kristal menşurların ışıkları aksettirdiği büyük bir avize vardı. İçerisi cennetten bir köşe gibiydi. Büyük avize, koyu renkli salonu nura boğmuştu. Ayrıca köşede, yine büyük meşale biçiminde lambalar vardı. (...) İsmet Doğar, içki doldurduğu kadehleri büfenin üstünde bıraktı. (...) Pikapa plâklar yerleştirdi, sonra kolu çevirdi. (...) Bu çalan ‘Ayda Operası’nın üvertürüdür, dedi. Anlaşılan İsmet Doğar, ince, sanatkâr ruhlu bir canavardır.” (Nesin 1955: 145 -146).

7. Zaman

Romanda, olay örgüsünün merkezindeki İsmet Doğar – Necla ilişkisi dikkate alındığında olaylar, **altı, yedi aylık** bir zaman dilimi içinde gerçekleşir. Şöyle ki, “Şubat ayının sonlarında bir akşamüstü” (Nesin 1955: 3) başlayan romanın başlarında Haluk, İsmet Doğar'ın “bir aydır” Necla'yı takip ettiğini Necla'ya ilk defa söylemesinin ardından (Nesin 1955: 15), Komiser Kemal, Şef'e İsmet Doğar'ın aylardır Necla'yı adım adım takip ettiğini haber verir. (Nesin 1955: 55) Bu arada bahar gelmiştir ve aylardan “Mayıs” tır. (Nesin 1955: 105) Komiser Kemal – Şef diyalogundan bu sürenin tam olarak ‘altı ay’ olduğu anlaşılır. (Nesin 1955: 111) İsmet Doğar, Necla'ya evlenme teklif etmiştir. (Nesin 1955: 63) Düğün hazırlıkları “bir aydan beri” (Nesin 1955: 126) sürmektedir ve nihayet düğün günü Necla, villanın bir odasına kapanarak “daha altı, yedi ay evvel” (Nesin 1955: 126) kendini bu düğün elbisesinin içinde Haluk'la beraber nasıl hayal ettiğini düşünerek bu günkü durumuna üzülecektir.

Buraya kadar “altı- yedi ay” olarak beliren ‘asıl olay zamanı’nın biraz daha öncesine gidildiğinde bu süre **bir buçuk yılı** bulur:

Mayıs ayında (bahar) Necla'nın annesi Saime Hanım, İsmet Doğar tarafından hastaneye yatırıldığı sırada Cavidan'ın Astoria Oteli'nde ölü bulunduğu haberi gelir. İsmet Doğar'ın Cavidan'ı ilk öldürme teşebbüsünde Cavidan'ın “altı aydır İsmet Doğar'ın yanında çalıştığı” (Nesin 1955: 29) söylenir. Cavidan'ın bundan önce Güzellik Enstitüsü için altı aydır Paris'te bulunduğu da hesaba katılırsa, İsmet Doğar'ın Cavidan ve Necla'yla olan münasebetleri yaklaşık olarak bir buçuk yıllık bir zamana yayılır. Nitekim Şef, Cavidan öldürüldüğü sırada “bir yıldır” bu cinayetlerle meşgul oluyordur. (Nesin 1955: 67).

Romanda olay zamanı olarak tespit ettiğimiz bu bir buçuk yıl, takriben **1949 – 1950** yılları dolayında geçmektedir: Elli yaşlarında olan İsmet Doğar, **1889** doğumludur. **1935**'te Avrupa'ya gidip üç yıl Fransa'da kaldıktan sonra **1939**'da iş hayatına atılarak kısa zamanda büyük bir servet sahibi olmuştur. Kâtibi Basri, İsmet Doğar, daha bu kadar zengin olmadan onun yanında çalışmaya başladığına ev on yıldır da İsmet Doğar'ın hizmetinde bulunduğu göre “**son bir yıldır** İstanbul'da

işlenen seri kadın cinayetleri”, 1949- 1950 yıllarında vuku bulmaktadır. Böylece romandaki olayların çerçevesini oluşturan ‘dış zaman,’ (Aytaç 1997: 168) geriye dönüşlerle verilen 50- 55 yıllık bir döneme işaret eder.

Anlatıcının genel olarak gözlemci bakış açısıyla, okuyucuyu yönlendirmek istercesine zaman zaman ‘biz’ zamiriyle anlattığı romanda, ‘Anlatım / kurgu zamanı’yla (Aktaş 2005: 176) olay zamanının, birbirine çok yakın olduğu hatta bazen de iç içe geçtiği görülür. Zaten eserin basım yılı da 1955’tir. Anlatım, bilinen geçmiş zaman kipiyle yapılmış olsa da anlatıcı, olayları, hemen gerisinden anlatıyor gibidir.

Romanda ayrıca hafta, gün, saat ve dakika gibi takvimsel zaman birimleri sık kullanılmıştır. Olaylar genel olarak akşam ve gece saatlerinde geçmektedir. Nitekim “bir akşamüstü” başlayan roman, gecenin geç saatlerinde, “sabaha karşı” bitmiştir. Ayrıca, cinayetler de hep gece işlenmiştir.

8. Tema

Roman, Zengin ve sapık başkahraman İsmet Doğar’la, fakir ve düşkün sosyal tabakalardan insanları karşı karşıya getiren polisiye bir hikâye üzerine kurulmuş olduğu için, olay örgüsünü hazırlayıcı ve yönlendirici temel çatışma, ‘maddi imkân – imkânsızlık’ üzerinden gelişen “ sadizm ve toplumsal hayat” çatışmasıdır. Bir tarafta gücü elinde bulunduran fakat tek amacı, sapık ve cani ruhunu doyurmak olan İsmet Doğar; diğer tarafta, hayatını devam ettirme mücadelesi verirken küçük umutlar da yeşerten sıradan insanlar vardır. Tema da bu çatışma etrafında şekillenir. Bir başka ifadeyle, “Düğümlü Mendil” adlı bu polisiye roman, varlığını, kahramanı İsmet Doğar’ın, kurguda olumsuzlanan bu sadistçe cinayetlerine borçludur. Bu cinayetler, toplumda şiddetle yadırganmaktadır. Bu tepki, romanda cinayetlerle ilgili verilen gazete haberlerinden ve halkın Basri’yi linç girişiminden anlaşılmaktadır. Bu temel çatışmanın aracı durumundaki maddi güç, kendisini, çatışmanın tarafları üzerinde farklı tarz ve dozlarla hissettirir. Örneğin maddi imkânsızlık, Necla üzerinde yoksunluktan kaynaklanan bir ‘acz’ ile ‘sorumluluk’ ve ‘diğerkâmlık’ duygularıyla birleşip, kendini ve aşkını feda etmek suretiyle kısmen ideal bir karakter kazanırken; Haluk merkezinde bu acz ile birlikte ‘kıskançlık’ ve ‘yenilmişlik’ duyguları içinde ‘trajik bir çöküş’ hüviyetine bürünür. Necla’ya göre çok daha maddiyat düşkünü ve menfi bir karakter olarak çizilen Cavidan bile maddi gücü, sadece geleceğini kurtarmak için istemektedir. Buna karşın romanın merkez kişisi İsmet Doğar içinse sahip olduğu maddi imkân, romanda temsil ettiği sadist eğilimlerin ve niyetlerin gerçekleştirilmesi için bir vasıta durumundadır. Gerçekten de İsmet Doğar’ın neredeyse ‘ritüel’ bir tarzda işlediği cinayetleri, ancak para ve güçle mümkün olabilecek ölçüde lüks ve marjinal bir eğilim niteliğindedir.

Polis görevlileri dışında diğer yardımcı karakterlerin romandaki fiktif kaderleri ve rolleri de hep bu güç dengesi / dengesizliği üzerinden şekillenir. Kâtip Basri ve Necla dışındaki diğer kadın kurbanlar, paranın gücü ve büyüüne kapılarak adeta hayatlarını İsmet Doğar’a ipotek ettirirler. Necla ve ailesini bu kötü sondan kurtaran

şey ise - polisin dikkat ve tedbiri bir yana – Haluk'un Necla'ya olan aşkıyla ortaya çıkıp duruma müdahale eden varlığıdır.

Romanda, polisiye türün doğasından kaynaklanan diğer tüm kurgu ve anlatım unsurları (takipler, sorgulamalar, gazete ilanları, kanıtlar, tanık ifadeleri, emniyet tedbirleri...) hep bu çatışma ekseninde gelişen ilişkilere göre düzenlenmiştir.

9. Dil ve Anlatım:

Romandaki olaylar, genel planda, gözlemci bakış açısına sahip üçüncü tekil şahıs bir anlatıcı tarafından aktarılır. Ancak, anlatıcı, bazen, kahramanların iç dünyalarına, duygu ve düşüncelerine de girebilen, onlar hakkında psikolojik tahlil yapıp, onların tutum ve davranışlarını değerlendirebilen, hatta yargılayan, her şeyi bilen hâkim (ilâhi) bir bakış açısına da sahip olabilmektedir:

“ (...) O pekâlâ İsmet Doğar'ın kendilerini himaye edişinin bir baba onun karısı olmağa da mecburdu. Aşk mı? Yoksa müreffeh bir hayat mı?... Haluk'u feda etmekle, annesine, kardeşine karşı da kendisini feda ettiğine inanıyordu. Özer ancak, böylece iyi bir tahsil yapabiliirdi... Fakat kalbi ona:

Bütün bunlardan sonra kendisini Haluk'a teslim etmiş bulunuyordu. Artık onun karısı olmağa da mecburdu. Aşk mı? Yoksa müreffeh bir hayat mı?... Haluk'u feda etmekle, annesine, kardeşine karşı da kendisini feda ettiğine inanıyordu. Özer ancak, böylece iyi bir tahsil yapabiliirdi... Fakat kalbi ona:

- Haluk'a git!...Ağla, kendini onun kollarına at!... diye sesleniyordu. (...) Eğer, şimdi Haluk'un neler çektiğini, kendisinden yüz metre uzakta yolunu beklediğini bilse, kendisinin yüzünden Haluk'un başından geçenleri öğrense, hemen şimdi koşar, her şeyini yüz üstü bırakır, ona giderdi.” (Nesin 1955: 100).

Aynı anlatıcı, bazı durumlarda da 'biz' zamiriyle konuşup kendisini açıkça belli eden, okuyucuya seslenip onun dikkatini yönlendiren, adeta onunla aynı zaman dilimi içinde olduğu izlenimini veren, geleneksel anlatı formlarındaki (meddah, ortaoyunu, halk hikâyesi) klasik anlatıcı kimliğiyle kendini göstermektedir: *“(...) İstanbul surlarının iç taraf bedenine gömülmüş, küçük evlere, kulübelere giden, kaldırımsız, dar bir yolun başındayız. Çiçek çiçek karlar dökülüyor. Karlara batıp çıkan bir çift erkek ayağı görüyoruz. (...) İnce tabanlı, yumuşak glase iskarpinlerden başımızı yukarı kaldıralım. (...) Arkasından bakınca bir kadının yaşını tahmin etme kudretiniz varsa, damalı bir muşamba giymiş olan bu kızın on yedi sularında olduğunu anlayabilirsiniz.” (Nesin 1955: 3) “ Şimdi Mevlânakapıdaki surlara sırtını vermiş, iki gözlü küçük gecekondudayız.” (Nesin 1955: 32) “ Bundan sonra olanları gören, duyan; bilen yoktu. Bir saat kadar sonra da onların buldukları odadan bir gürültü gelmişti. Bundan sonrasını vakanın en yakın şahidi olan garsondan dinleyelim :” (Nesin 1955: 66) “Bu koruyu gecenin karanlığında iyice inceler, tararsak, otuz sivil emniyet memurunun burada ödevli olduğunu anlarız.” (...) Pancurları vişneçürüğü, dış yüzü tahini boyalı bu zarif villanın içinde bu gece neler olduğunu öğrenmek için, ardına kadar büyük, yüksek kanatları açık kapıdan içeri girelim.” (Nesin 1955: 130) “(...) Bu ses kulağımıza yabancı değildir, amma, ne kadar dikkatli bakarsak bakalım, bu kibar, sevimli yüzü tanıyamıyoruz.” (Nesin 1955: 131). Anlatımda romanın, polisiye türünde*

olmasından dolayı diyaloglar geniş yer tutar. Bilhassa bu diyaloglarda, hikâyedeki gerçeklik duygusunu pekiştirmek ve okuyucuyu metnin atmosferine doğrudan dâhil edebilmek için figüratif yapıyı oluşturan bazı ikinci, üçüncü dereceden roman kişileri orijinal şiveleriyle konuşturulurlar:

"- Dün... Saat vardı belki üç buçuk... Telefon etti İsmet Bey... Bizim çok eski müsteri... Dedi bana, 19 numara yap hazır... ki her zaman kalır bu daire... Beklim vardı akşam yedi, sekiz... Geldi İsmet Bey... Yanında vardı bu esmer, güzel hanım... Üst kat salona çıktılar. Balkonda yediler yemek... Sonram çıktılar 19 nümero dairede..." (Nesin 1955: 43).

Roman kişilerinin geçmişleri ve ilişkilerin evveliyatı hakkındaki kısımlar, anlatım zamanından geriye dönülerek, özet tekniğiyle verilir. (Nesin 1955: 7).

Anlatım, dönüşümlüdür. İsmet Doğan, Necla, Haluk ve polis çevresi, ayrı ayrı alt bölümlerde; fakat birbirini takip eden sahnelerle verilir.

Anlatım, mektup (Nesin 1955: 106;113- 115); anı (Nesin 1955: 53; 61- 63); gazete ilanı (Nesin 1955: 49); tanık ifadeleri (Nesin 1955: 5- 36) gibi alt metin türleriyle beslenmiştir. Kolaj tekniğiyle metnin içine yedirilen bu parçalar da yine anlatımda gerçeklik duygusunu sağlamak içindir.

Psikolojik tahlil ve iç mekân tasvirlerine de romandaki durumları ve atmosferi desteklemesi bakımından yeri geldikçe başvurulmuştur. Örneğin İsmet Doğan ve Necla'nın sosyal çevreleri ve yaşadıkları fiziki mekânlar, temel çatışmayı gözler önüne serecek somutlukta tasvir edilmişlerdir.

Anlatımdaki cümlelerin büyük çoğunluğu kısa ve eylem kipindedir. Romanın üzerine kurulduğu polisiye olay gereği, romandaki çoğu bölüm, hareketli sahnelerden oluşur. (Nesin 1955: 30- 32; 85;155.vb.) Hareket içeren bu tür sahnelerin en uzununu, Haluk'la İsmet Doğan'ın mücadelesinin anbean verildiği son sahnedir. Gözlemci bakış açısıyla aktarılan bu sahnelerde anlatım oldukça yalındır. Olayları tasvir eden bu cümlelerde benzetmelere pek yer verilmez. Cümleler kısa ve nettir. Bu seçimde okuyucuyu olaydaki aksiyon ve gerilimin içine dâhil etmek arzusu hissedilir. Zaten, olay örgüsünün başında kendini okuyucuya açıkça hissettiren anlatıcı, bütün roman boyunca okuyucunun olup bitenleri, kendisiyle beraber takip etmesini ister. Yazar-anlatıcı, böylelikle, okuyucu dikkatini okuma zamanından olay zamanına taşıyarak zamanda bir bütünleşme ve ortak bir heyecan atmosferi yaratmak istemektedir. Bunu yaparken de -özellikle olay örgüsündeki düğümlerin çözüm bölümlerinde- okuyucudan önce ve ondan fazla olarak, olayların nasıl gelişip sonuçlanacağı hakkında bilgisinin olmadığını sezdirmek ister: *"Demek ki, İsmet Doğan, bir bahane ile otel odalarına götürdüğü genç, güzel kadınları gıdıklaya gıdıklaya gülmekten katıltıyor, onları güldüre güldüre öldürüyordu."* (Nesin 1955: 149).

Sokaklarda gazete satan çocukların 'bağırmaları' (Nesin 1955: 72;93;125), işlenen cinayetlerin toplumsal yankılarını gösteren bir anlatım unsuru olarak, anlatıma çok sesli bir hava katmaktadır.

Roman boyunca çeşitli vesilelerle İsmet Doğar'la birlikte açığa vurulan ve aynı zamanda romana da adını veren “İ. D.” remizli, düğümlü, beyaz keten mendiller de olay örgüsündeki merak unsurunu diri tutan temel bir sembol, bir ‘leitmotif’ durumundadır.

Ayrıca, romandaki kurgusal bir buluş niteliği taşıyan ‘güldürerek öldürme’ motifini, kahramanı İsmet Doğar'ın bilinçaltı sarmalıyla determine eden yazar, böylelikle kurgusuna Freudyen bir hava da kazandırarak eserinin gönderge dünyasını genişletmeyi de amaçlamıştır denilebilir.

Sonuç

Yazarın tüm romanları üzerinde yapılan ön okumadan hareketle, devrinde *maîşet kaygısıyla* kaleme alındığı belirtilen ‘Düğümlü Mendil’ adlı bu romanın, konu, üslup, ve anlatım tutumu bakımlarından, yazarın sosyal gerçekçi dikkatle kaleme alınmış diğer romanlarından farklı bir yerde durduğu görülmektedir: Diğer romanlar, çeşitli açılardan ve farklı seviyelerde sosyal meseleleri -direkt olarak- konu alıyorken; incelediğimiz bu roman ‘konu’su itibariyle fantastik bir polisiye – gerilim tadındadır. Gerçi, ‘bütünlüklü bir gösterge’ olarak bakıldığında romanın derin yapısındaki sosyal bölünmeyi de görmek mümkündür; fakat, romanda öne çıkarılan ve olay örgüsünün omurgasını oluşturan ‘seri kadın cinayetleri’, 1950’ler Türkiye’sinin o günkü sosyal gerçekliği içinde en hafif tabirle ‘moda / fantasma’ sayılabilecek bir konu olarak kalmaktadır. Bu itibarla romanda, okuyucuya, açıktan toplumsal – ideolojik bir mesaj verme amacı güdülmemiş; ve roman, tamamen ‘moda’ olan bir ilgiyi karşılamak için yazılmıştır denilebilir. Bununla birlikte, metindeki temel çatışma ve tema dâhilinde, metnin anlam katmanı içinden, mesaj değeri taşıyan; ‘Paranın tek başına mutluluk getirmediği’, ‘Karşılıksız iyiliklerin olmadığı’, ‘Aşkın sadakatle birlikte fedakârlık da gerektirdiği’ gibi başka bazı ikincil anlamlar çıkarmak da mümkündür.

Romandaki temaya yön veren ‘maddi imkân – imkânsızlık’ çatışması, evrensel ve zaman-aşırı bir olgu olsa bile, bu tema üstüne kurulan böylesi bir polisiye kurgu, kendi dönemi için öncü değeri taşımışsa da bu günün koşullarında düşünüldüğünde hayli ‘primitif’ kalmaktadır. Konusu ve anlatımı göz önüne alındığında, bir ‘edebi eser’ olarak romanın, estetik değer bakımından pek kuvvetli olmadığı gibi, söylem değeri bakımından da belirgin herhangi bir ‘ideolojik’ mesaj iletme kaygısı taşımadığı görülmektedir.

Kaynaklar

- AKTAŞ, Şerif (2005), *Türk Edebiyatı 9*, Ankara: Bilge Ders Kitapları.
- AYTAÇ, Gürsel (1997), *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, Ankara: Gündoğan Yayınları.
- İSPİR, Engin (2006), Aziz Nesin'in Romanları Üzerine Bir İnceleme, Selçuk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- NESİN, Aziz (1955), (Nuru Hayat), *Düğümlü Mendil*, İstanbul: İstanbul Ticaret Matbaası.
- NESİN, Aziz (1973), *Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı*, İstanbul: Akbaba Yayınları,
- STEVICK, Philip (2004), *Roman Teorisi*, (Çev.: Sevim Kantarcıoğlu), Ankara: Akçağ Yayınları,
- TÜRKEŞ, A.Ömer, *Radikal Kitap* Eki, 28/04/ 2004.